

За даними табл. 2 видно, що компанії «ГРАВЕ УКРАЇНА», «Metlife» та «ТАС» – трійка лідерів – мають приблизно однаковий розмір активів. Найменший розмір активів має «ІНГО Україна Життя». Найнижчий темп зростання активів має страхова компанія «Аска-Життя».

Отже, Україна має найбільший потенціал ринку особистого страхування серед країн Східної Європи. Проте, існує низка проблем, які уповільнюють розвиток цієї галузі страхування. До основних проблем належать [3, 4]: 1) недосконалість законодавчої бази; 2) недоліки податкової системи; 3) недостатнє регулювання страхового посередництва; 4) нерозвиненість економіки загалом; 5) низька платоспроможність населення; 6) відсутність привабливих інвестиційних інструментів для страхових компаній; 7) страхове шахрайство та фіктивне «перестраховання»; 8) залежність від світових лідерів перестраховання.

Висновки. Страховий ринок України потребує реформування з огляду на його поточний стан, соціальну значимість і високий інвестиційний потенціал, закладений у цій галузі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Підсумки діяльності страхових компаній за 2008–2018 рр. URL: https://www.nfp.gov.ua/files/Oglia dRinkiv/pidsumki_SK.pdf
2. Статистика страхового ринку в Україні. Сайт інформаційного агентства «Форіншурер». URL: <https://forinsurer.com/stat>
3. Вороніна О. О. Оцінка перспектив розвитку медичного страхування у регіоні. *Ефективна економіка*: електронне наукове фахове видання. 2016. № 9. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?n=9&y=2016>
4. Кацяруба Я. С., Ярош В. І., Громова А. Є. Тенденції розвитку особистого страхування на ринку страхових послуг України. *Економічні студії*: науково-практичний економічний журнал. № 3(21). Львів. Вересень, 2018. С. 90–92.

Підгаєць С. В.

канд. екон. наук, старший викладач
кафедри фінансів банківської справи та страхування
Вінницького навчально-наукового інституту економіки
Західноукраїнського національного університету

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ДИВІДЕНДНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВ

Вступ. Дивідендна політика підприємства є однією з ключових аспектів його фінансового менеджменту та взаємодії з акціонерами. Дивідендною політикою визначається механізм, за яким прибуток, що залишається у розпорядженні юридичної особи після здійснення розрахунків за своїми фінансовими зобов'язаннями, розподіляється між власниками підприємства або використовується як інвестиційний капітал розвитку самого підприємства.

Дивідендна політика має вагоме значення для власників підприємства, оскільки вона відображає стратегію його розвитку, яка полягає у збалансованості між дивідендними виплатами та реінвестуванням прибутку.

Мета роботи полягає у дослідженні окремих аспектів дивідендної політики підприємства у сучасних умовах, зокрема її типів, впливу на ринок капіталу та стратегічного значення для ділової діяльності.

Основна частина. Досліджуючи теоретичні положення дивідендів, вважаємо за доцільне приділити увагу суті дивідендної політики підприємства. У фінансовій науці відсутні єдині підходи до трактування поняття дивідендної політики підприємства. Теоретична невизначеність є причиною наявності певної кількості недоліків, пов'язаних з формуванням, здійсненням та ефективністю дивідендної політики.

Формування дивідендної політики здійснюється системною сукупністю цілей, завдань та методів, орієнтованих на досягнення фінансової зацікавленості власників та необхідності розвитку компанії у процесі перерозподілу прибутку. Процес здійснення дивідендної політики підприємства реалізується в межах наявного інституційного середовища, що визначається положеннями та нормативами чинного законодавства.

Податковим кодексом України регламентовано механізм оподаткування дивідендів при їх нарахуванні та виплаті фізичним особам (ст. 161, 165, 167, 170) та юридичним особам (ст. 140–141) [1]; Цивільним кодексом України визначено право міноритаріїв на отримання дивідендних виплат (ст. 116) та визначено обмеження щодо виплати дивідендів (ст. 158); Кодексом України про адміністративні правопорушення визначено відповідальність за порушення порядку або строків виплати дивідендів (ст. 163).

Визначаючи особливості формування дивідендної політики підприємства, варто враховувати типи випущених акцій, оскільки для простих та привілейованих акцій визначено диференціацію підходів дивідендних виплат та їх обмеження, що обґрунтовано законодавством.

Розглядаючи вітчизняну практику, варто звернути увагу на постанову КМУ «Про порядок формування та реалізації дивідендної політики держави» [2], якою визначено, що відповідно до затверджених базових нормативів суб'єкти управління корпоративними правами реалізують проведення політики дивідендних виплат шляхом виконання відповідних завдань визначених законодавчими межами акціонерних прав власності держави та рішень щодо визначення ефективного розміру, поетапності та термінів виплати дивідендних платежів господарськими товариствами у відповідності до статутних документів та законодавства в цілому.

Аналізуючи вітчизняну практику виплати дивідендів, варто зазначити, що більшість компаній використовує політику «нульового» дивіденду. Виплата дивіден-

дів у більшості випадків є не активним елементом фінансової діяльності. Так, у 2021 році серед українських компаній, акції яких поширені на вітчизняному та закордонному фондових ринках, найбільші дивіденди сплачували такі компанії: АТ КБ «Приватбанк» (19,4 млрд грн), ПАТ «АрселорМіттал» (9,6 млрд грн), АТ «Криворізький залізорудний комбінат» (8,84 млрд грн), ПАТ «Укрнафта» (5,8 млрд грн), ПАТ Ferrexpo (5,34 млрд грн), ПрАТ «Запорізький залізорудний комбінат» (3,1 млрд грн), АТ «Райффайзен Банк Аваль» (2,37 млрд грн), ПрАТ «Укргідроенерго» (2,07 млрд грн), ПУМБ (1,3 млрд грн), ОТП Банк (1,2 млрд грн), Інтерпайп (1,1 млрд грн), ПАТ «Ощадбанк» (0,83 млрд грн), ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» (0,82 млрд грн), АТ «Укрзалізниця» (0,75 млрд грн), АТ «Агрохолдинг ІМК» (0,68 млрд грн), ПрАТ «Новоукраїнський машинобудівний завод» (0,45 млрд грн), АТ «Таскомбанк» (0,3 млрд грн) та інші [3]. У 2021 році найбільшими платниками дивідендів в Україні виявилися гірничо-металургійні компанії.

У довоєнному 2021 році найактивніше виплата дивідендів здійснювалась банківськими компаніями, державними компаніями у відповідності до виконання норм державного бюджету, компаніями аграрної та машинобудівної сфер, але водночас зазначаємо, що цей перелік не відображає загальної ситуації, що пов'язано з тим, що більшість дочірніх компаній закордонних корпорацій, які здійснюють свою діяльність на українських ринках, не висвітлюють інформацію дивідендних виплат перерахованим материнським компаніям.

Констатуючи наведене вище, можна зазначити, що найбільшу частку дивідендних виплат у вітчизняній практиці сплачують компанії, які умовно можна поділити на групи: 1) компанії, що представлені значною часткою участі держави в акціонерному капіталі; 2) дочірні бізнесові структури, які акумулюють дивідендні виплати материнським компаніям.

У 2022 році компанії, що представлені значною часткою участі держави у статутному капіталі підприємств державної форми власності, та їх об'єднання забезпечили формування надходжень до державного бюджету чистого прибутку та дивідендних виплат на акції у розмірі 46,9 млрд грн, що становить 0,9 % ВВП. Виконання річного плану із зазначених надходжень до державного бюджету забезпечено на рівні 96,5 %. У Законі України «Про Державний бюджет України на 2023 рік» (із змінами та доповненнями) зафіксоване планове надходження із частин чистого прибутку та дивідендів у сумі 26,3 млрд грн, фактично станом на кінець 2023 року цей показник діагностується із суттєвим перевиконанням відповідно до річного плану.

Висновки. Як показує практика, більшість вітчизняних підприємств державної форми власності за підсумками своєї діяльності є збитковими і не мають у своєму розпорядженні прибутків для здійснення виплати дивідендів. Тривалий

час підприємствам державної форми власності окреслювались різнобічні і часто суперечливі завдання, внаслідок чого сформувалась невизначеність щодо розподілу відповідальності. Побудова управлінської політики державних підприємств повинна здійснюватися на принципах забезпеченості повної прозорості та чіткості обґрунтування цілей (соціальних, комерційних, некомерційних) з наявністю контролю за виконанням поставлених завдань. Зазначені підходи сприятимуть реалізації державними підприємствами визначених стратегічних орієнтирів шляхом вироблення та надання якісних продуктів і ефективних суспільних послуг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
2. Про затвердження Порядку формування та реалізації дивідендної політики держави: Постанова КМУ від 12 травня 2007 р. № 702. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/79241767>
3. Офіційний сайт Мінфін. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2021/05/27/65426206/>

Волкова Н. І.

канд. екон. наук

доцент кафедри фінансів та банківської справи
Донецького національного університету імені Василя Стуса

Побережна А. Р.

здобувач вищої освіти

ОП «Фінанси, банківська справа та страхування»
Донецького національного університету імені Василя Стуса

СУЧАСНИЙ СТАН ЛІКВІДНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Вступ. Ліквідність – запорука успіху будь-якого банку. Це забезпечує фінансову стабільність та ефективну роботу будь-якої фінансової установи. Зараз Україна переживає важкі часи в політичній, економічній та соціальній сферах. Тому перед банками зараз постала проблема, як забезпечити достатній рівень ліквідності для нормального функціонування як окремих установ, так і банківського сектору загалом. Все це вимагає активного аналізу нормативів ліквідності банківської системи та визначення шляхів покращення управління ліквідністю.

Мета роботи полягає в аналізі сучасного стану ліквідності в банківській системі України та розробці рекомендацій щодо його покращення.

Основна частина. Україна зараз переживає складні часи як у політичній, економічній та соціальній сферах, і у банківському секторі. Основною проблемою, з якою стикається банківська система, є забезпечення ліквідності комерційних банків. Ліквідність є однією з основних категорій, що гарантують ефективну, стійку та стабільну роботу банківських установ. Ліквідність відіграє вирішальну роль як у діяльності окремих банків, так і у фінансовій системі країни загалом.